Čučma – banská obec. Náučný chodník na Železnej ceste

Kraj:	Košický
Okres:	Rožňava
Geomorfologická jednotka:	Volovské vrchy
Geologická jednotka:	gemerské pásmo

Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Čučma, huta
Východisko:	zastávka Čučma, huta (južná časť obce, Rozgang)
Trasa:	Čučma: Rozgang – obcou k severu proti toku Čučmianskeho potoka a jeho prítoku Laz – závod, bývalá úpravňa antimónovej rudy (plus na trasu nenadväzujúce zastávky 9 a 10 v obci)
Dĺžka, prevýšenie:	2,8 km, prevýšenie 90 m (platí pre úsek od 1. po 8. zastávku)
Čas prechodu:	1,5 h (platí pre úsek od 1. po 8. zastávku)
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: banícke, historické, technické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa (zastávky 1 až 8) vedie súbežne so zelenou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2012

Aktuálny stav: Niektoré informačné panely chýbajú – stojí iba ich drevený rám (2020).

Textový sprievodca: nie je; na stránke obce Čučma je voľne dostupný dokument Nerastné suroviny v okolí Čučmy (Pozn. Číslovanie tabúľ v dokumente nekorešponduje s číslovaním zastávok náučného chodníka.)

Kontakt: Obecný úrad Čučma, Čučma 47, 048 01 Rožňava, tel. 058 / 7325 780

Poznámky: (1) Náučný chodník vedie po obecnej ceste a nie je v teréne vyznačený. (2) Od zastávky 8 pri bývalom závode na spracovanie rudy zelená turistická značka pokračuje k chate Volovec a následne až na Skalisko (1 293 m n. m.) s panoramatickým výhľadom aj na obec Čučma (6 km, prevýšenie 840 m).

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie v obmedzenej miere, hodí sa viac pre krátku exkurziu zameranú na históriu baníctva v regióne.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Čučma. Obec severne od Rožňavy v juhozápadnej časti Volovských vrchov v doline Čučmianskeho potoka a jeho prítoku Laz, v oblasti niekdajších Rožňavských kúpeľov územne nadväzujúca na intravilán Rožňavy, ktorej súčasťou bola takmer nepretržite až do roku 1990. Prvými obyvateľmi na majetku ostrihomského arcibiskupstva tu boli baníci nemeckého pôvodu, prvá písomná zmienka pochádza z roku 1300. V stredoveku tu ťažili rudu zlatú, striebornú, medenú a železnú – patriacu k najkvalitnejším v Uhorsku –, neskôr aj antimónovú a mangánovú. V roku 1952 sa pre nerentabilnosť ťažba mangánovej rudy skončila a v prevádzke ostala už len flotačná úpravňa. Vŕšok nad portálom

štôlne v Čučme tvorí pozadie v **obraze Rožňavská Metercia**, neskorogotickej tabuľovej oltárnej maľbe neznámeho majstra z roku 1513, ktorý sa nachádza v biskupskej katedrále Nanebovzatia Panny Márie v Rožňave (a jeho kópia v Baníckom múzeu v Rožňave). Je zvláštny tým, že okrem náboženského námetu sv. Anny Samotretej s Máriou a Ježiškom, patrónky baníkov, v popredí realisticky zobrazuje stredoveké baníctvo na Rozgangu – vtedajší spôsob razenia banských diel, ich zameriavanie, ťažbu, dopravu a úpravy nerastnej suroviny. Takéto spojenie symbolického náboženského obsahu a zobrazenia baníckej prevádzky je zrejme svetovým unikátom. Pamiatkami v obci sú rímskokatolícky kostol Krista kráľa z roku 1939, barokovo-klasicistická zvonica s ihlancovou helmicou z 18. storočia (pôvodne banská klopačka) a neorenesančná Maurerova vila z roku 1892. Vilu s romantickými prvkami si dal postaviť na sklonku v Gemeri prekvitajúceho kúpeľníctva polyhistor **Arthur Maurer (1844 – 1907)**, župný lekár v Gemersko-malohontskej župe, neskôr hlavný lekár v miestnych Rožňavských kúpeľoch, osobný lekár, priateľ a radca Andrássyovcov (a autor – pod pseudonymom Dr. Csucsomi – monografie o ich grófskom rode), novinár a zakladateľ regionálnych novín Rožňavský spravodaj, zberateľ mincí, medailí, cigár a známok. Neskôr v nej žil významný slovenský matematik, **akademik Jur Hronec (1881 – 1959)**, rodák z neďalekého Gočova (jeho manželka bola dedičkou vily).

Banská štôlňa Kresanica v Čučme. Historická ručne razená (kresaná) banská chodba, tzv. kresanica, na hornom konci obce Čučma objavená v mieste výveru vody na dne doliny pod svahom pri oprave obecnej cesty v roku 2011. Ručne razené štôlne z obdobia spred používania pušného prachu majú vzhľad nory, keďže dosahujú výšku len pre zohnutého človeka. V prípade ich neskoršieho využívania ich prestreľovali na väčší rozmer. Toto banské dielo, dnes dosahujúce dĺžku 240 m, vyrazili zrejme na prelome 18. a 19. storočia pre overenie rudných žíl, ktoré sa podľa náznakov na povrchu mohli nachádzať v podzemí.

Skalisko (1 293 m n. m.). Druhý najvyšší vrch Volovských vrchov na sever od Čučmy s bezlesým vrcholom. Výhľad z neho patrí medzi najkrajšie a najhodnotnejšie na Slovensku. Vrcholové bralo, 10 m vysoké, budované sericiticko-grafitickými fylitmi, poskytuje kruhový výhľad na mnoho pohorí, a to aj v Maďarsku a na Ukrajine. Vrcholom prechádza diaľková turistická červeno značená Cesta hrdinov Slovenského národného povstania a súbežná Európska diaľková cesta E8. Vrchol Skalisko oddeľuje široké plytké sedlo od severozápadne ležiaceho nižšieho vrcholu **Volovec (1 284 m n. m.)**. Smerom k juhu z neho vybieha rázsocha ukončená pred prudkým klesaním skalou, v starších mapách označovanou Baračka, resp. Baracká skala (1 225 m n. m.). Asi 160 výškových m juhozápadne pod vrcholom Skaliska nad záverom doliny potoka Laz stojí **turistická chata Volovec**, postavená v roku 1933, s príležitostnou prevádzkou.

Slovenská železná cesta. Občianske združenie so sídlom v Slovenskom technickom múzeu v Košiciach zastrešujúce svoj rovnomenný projekt, ktorého cieľom je o. i. prezentácia technických pamiatok z oblasti hutníctva a banskej činnosti formou kultúrnej trasy. Miesta súčasnej alebo bývalej ťažby železných rúd, výroby a spracovania železa a ďalších kovov v oblasti Slovenského rudohoria, ktorých technická a technologická úroveň a majstrovstvo boli vysoké, často (napr. zvonolejárstvo) na špici v európskom i celosvetovom meradle, prezentuje troma samostatnými trasami: I. Moldava nad Bodvou – Smolník – Krompachy – Košice, II. Krásnohorské Podhradie – Rožňava – Dobšiná – Tisovec – Štítnik – Ózd (HU) a III. Mníšek nad Hnilcom – Novoveská Huta – Kluknava – Košice. Slovenská železná cesta je súčasťou kultúrnej trasy Stredoeurópska železná cesta, registrovanej Európskym inštitútom kultúrnych trás v Luxemburgu.

Volovské vrchy. Rozľahlé, až 70 km dlhé a vyše 30 km široké pohorie východo-západného smeru na juhu východného Slovenska zhruba medzi Dobšinou, Rožňavou, Medzevom, Košicami, Margecanmi, Krompachmi, Spišskou Novou Vsou a Dedinkami. Susedí na juhu s Revúckou vrchovinou, Rožňavskou kotlinou, Slovenským krasom a Košickou kotlinou, na severe s Čiernou horou, Hornádskou kotlinou a

Slovenským rajom (podcelkom Spišsko-gemerského krasu) a na západe krátko so Stolickými vrchmi. Má komplikovanú vrásovo-zlomovú štruktúru i geologickú stavbu, v ktorej prevládajú paleozoické slabo premenené horniny (fylity, paleovulkanity) s výskytom železných a polymetalických rúd, sadrovca, magnezitu. Pri severnom a východnom okraji sa vyskytujú mezozoické vápence a dolomity (Galmus a oblasť okolo Folkmarskej skaly a Červenej skaly). Pomerne na veľkej ploche presahuje nadmorská výška 1 000 m, najvyšším je vrch Skalisko (1 293 m n. m.) v masíve Volovca v juhozápadnej časti pohoria severne nad Čučmou. Prevláda hornatinový, hladko modelovaný reliéf, len okolo Hnilca a Belej sa vytvorili širšie doliny až brázdy s miernejšie rezaným (podvrchovinným) reliéfom (Hnilecké podolie, Hámorská brázda). Zhruba rovnobežne so severnou hranicou pohorie naprieč – medzi Dedinkami a Margecanmi – preteká Hnilec hlbokou členitou dolinou, pozdĺž severnej hranice pohoria tečie Hornád, vo vnútri pohoria pramení napr. Bodva. Prevažne zalesnené pohorie s neveľkými pôvodne baníckymi sídlami križuje viacero cestných komunikácií vysoko ležiacimi sedlami (Dobšinský kopec, Grajnár, Súľová, Úhornianske sedlo, Štóske sedlo) a prechádza ním (dolinou Hnilca) železničná trať Červená Skala – Margecany.

Názvy informačných panelov

1. Banské pole Rozgang v Čučme
2. Gravitačná vodáreň pre mesto Rožňava
3. Banská obec Čučma
4. Banské dielo – Kresanica v Čučme
5. Banícka osada v Majerskej doline
6. Úpravňa antimónových rúd v Čučme
7. Banské pole Matej – Vincent
8. Banské pole Gabriela
9. Banícka zvonica v obci Čučma
10. Rožňavská Metercia

Zastávky 9 a 10 svojou polohou nenadväzujú na 8., resp. 9. zastávku. Polohu panelov pozri v pláne nižšie.
Informačný panel Rožňavská Metercia (10. zastávka) je súčasťou trasy Slovenskej banskej cesty (jej lokalita 6/2 Čučma).

9
8
7
6
5
4
3
2
1
10

MAPY.CZ

MAPY.CZ